

Paljain varpain heinäkedolla

Virolaisen maisema-arkkitehdin Helle Väärin puutarha on upea taidonnäyte. Matka moderniin koristeheinien täyttämään tyyliin ja luontoa kunnioittavaan puutarhaan oli pitkä ja mutkainen.

Helle Väärin niittymaisemassa risteilevät leikatut ruohopolut. Vasemmalla on yksivuotinen kukkaniitty ja oikealla levittäytyy luonnonmukainen perennojen ja heinien täyttämä niitty.

Pörräisten surina on huipussaan mäkkimeiramin kukkiessa. Niittyjen maut ja tuoksut Helle linkoaa talteen hunajaan.

Heinillä täytetty puutarha Virossa

Omistaja Helle Väärsi
Menestymisvyöhyke 5
(USDA Plant Hardiness Zone Map).

Sijainti Oandun kylä, Länsi-Virumaan maakunnassa.

Tilan koko noin 30 hehtaaria, josta 5 hehtaaria ketoja ja kukkaniittyjä ja 2 hehtaaria hoidettua puutarhaa.

Puutarhan ikä 18 vuotta.

Maalaji Multamaa

ELLE VÄÄRSI näyttää vilpittömän onnelliselta. Paljaat varpaat, aurinon paiste sekä kedon kukat ja heinät nostavat hymyn maisema-arkkitehdin huulille. Heinäkuinen hetki omassa puutarhassa on täydellinen,

sillä juuri nyt yksi Hellen lempiheinistä on elementtissään: höyhenheinien tähkylöiden pitkät vihneet vellovat kasvustojen yllä kuin valkoiset pilvet. Niiden väleistä pilkahtelee asuurinsinistä, huumaavasti tuoksuva laventelia. Yhdistelmä on napakymppi!

Kului vuosia ennen kuin Helle löysi tämän parivaljakon puutarhaansa. Muidenkin kasviyhdistelmien löytäminen on vaatinut useita vuosia aikaa. Samalla Hellen suhde kasveihin ja eri puutarhatyyleihin on muuttunut.

Aloitteleva puutarhuri tapaa ihastua kaikkeen uuteen, ja oma puutarha täyttyy kaiken maailman pikkuihastuksilla, Helle tietää.

”Niin kävi myös minulle”, hän paljastaa.

Tuloksena oli kirjava ja hektinen puutarha, johon suunnittelija itse kyllästyi jo melkein ennen kuin paikat olivat kunnossa. Avuksi piti kutsua pusku-tractorin ja aloittaa alusta.

Heiniä ja tyylä etsimässä

Ennen kuin Helle löysi modernin, uuden aallon puutarhatyylin, hän ehti innostua vielä japanilaisesta puutarhasta. Niinä vuosina puutarhasta löytyi runsaasti hiekkaa ja itämaiseen tyyliin istutettuja kasveja. Yksinkertainen tyyli viehätti Helleä pitkään. Hän jopa kasvatti sammalta riisiveden ja oluen avulla.

”Lopulta tajusin, ettei japanilainen tyyli sopinut laisinkaan tänne Viron maaseudulle, peltojen ja metsien keskelle.”

Tyyli on edelleen suunnittelijan sydäntä lähellä, mutta Helle uskoo kuitenkin, että idän puutarhafilosofiaa ymmärtävät parhaiten ne, jotka ovat syntyneet sen keskelle.

Kun Japani-innustus hiipui 1990-luvun lopulla, Helle teki ensimmäisen matkansa Saksaan.

”Se muutti kaiken. Löysin heinät ja uuden suunnan.”

Koristeheinät eivät olleet vielä silloin suosittuja Virossa, joten Hellekään ei tiennyt millainen aarreaitta heinäkasvien heimo on. Valaiseva hetki oli vierailu kasvitieteilijä **Karl Foersterin** (1874–1970) puutarhassa.

Eri puolille Eurooppaa suuntautuneilla matkoillaan Helle tajusi, kuinka yleisiä heinät ovat puutarhoissa ja puistoissa. Hän osti useita lajeja ja istutti niitä omaan puutarhaansa perennojen ja muiden

Tähkälaventelin (*Lavandula angustifolia*) eteeriset tuoksut ja hehkuva väri tulivat puutarhaan heinäkuussa.

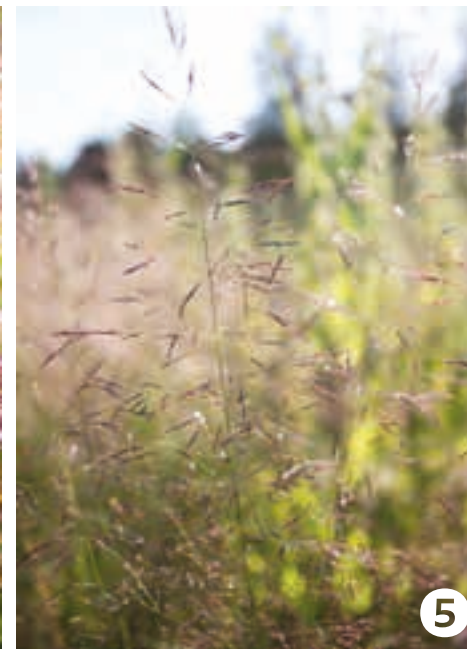
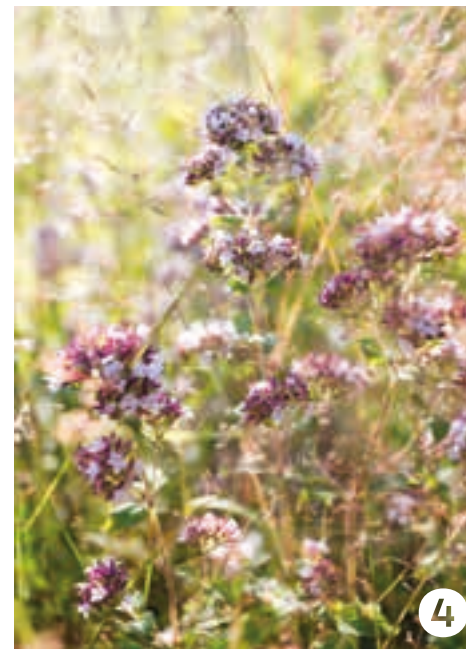
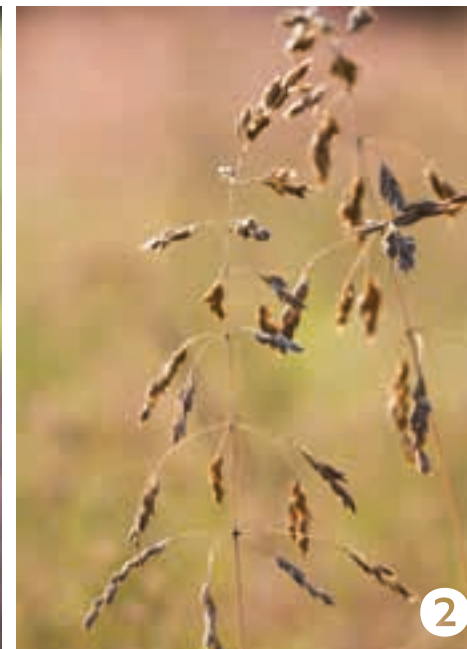
Laventeli ja höyhenheinä (*Stipa tirsia*) reunustavat etuovelle vievää polkua.

Kun laventeli ja höyhenheinä kukkivat rinnan, Hellen visio pääsee valloilleen. Molemmat lajit talvehtivat ongelmitta kuivassa ja viettävässä rinteessä.

Hellen suosikkeja

- 1** Rohtonukulan (*Leonurus cardiaca*) pitkät ja hoikat varret kohoavat sieltä täältä muiden niittykasvien ylle. Vanha rohdoskasvi kasvaa luonnonvaraisena Virossa.
- 2** Nurmilauha (*Deschampsia cespitosa*) on luonnonheinä, jonka mättäiden Helle antaa levittäytyä ympäriinsä. Jopa metriin kurottuvat röyhyt muuttuvat syksyllä kullankeltaisiksi.
- 3** Isohelmikkä (*Melica altissima*) on siro, mutta kotipihassa silmälläpidettävä heinä. Hellen monilajisella ja tiiviillä niityllä tummaröyhinen heinä pysyy kurissa ja leviää maltillisesti.
- 4** Mäkimeirami (*Origanum vulgare*) on monivuotisen kukkaniityn johtotähti, kun se puhkeaa kukkaan heinäelokuussa. Valkoiset ja liilat kukinnot muodostavat värikkään ja tiiviin kasvuston, joka on mehiläisten lisäksi myös perhosten mieleen.
- 5** Nurmirölli (*Agrostis capillaris*) on leikattujen ruohikoiden luottolaji, mutta Hellen niityllä laji saa herkistellä keveillä kukinnoillaan.
- 6** Helminukkajäkkärä (*Anaphalis margaritacea*) on perenna, joka kestää hyvin kuivuutta. Se ei kaipaa erikoiskohtelua niityllä, jonka muut lajit ovat luonnonvaraisia. Helminukkajäkkärän terhakat kukinnot koristavat niittyä niittoon asti.
- 7** Timotein eli nurmitähkiön (*Phleum pratense*) tiiviit ja tähkämäiset kukkaröyhyt kuuluvat kesäiselle heinäniitylle. Helle antaa klassikkoheinän kasvaa rauhassa.
- 8** Laidunkarstaohdake (*Dipsacus fullonum*) on niityn kaksivuotinen perennaerikoisuus. Ensimmäisen vuoden ruusukkeesta kasvaa seuraavana kesänä monihaarainen kukkavarsi. Sen pitkänhuiskeita kasvustoja putkahtelee aina uusiin paikkoihin.
- 9** Partaohra (*Hordeum jubatum*) on yksi niityn koristeellisimmista heinistä. Laji on kauneimmillaan alkukesästä, kun sen vihneet vellovat massana tuulessa. Myöhemmin kesällä heinä muistuttaa piikkipalloa.

kasvien joukkoon.

Monet ulkomailta tuodut heinät ovat sittemmin vaihtuneet Viron talveä kestäviin lajeihin. Tulos on mykistävää.

Hellen perheen kotitalon ympärillä levittäytyy kahden hehtaarin kokoinen puutarha. Se koostuu erilaisista kasviyhdistelmistä, joissa heinillä on tärkeä rooli. Kuivassa rinteessä kasvaa katajien ja laventelien seassa muun muassa höyhenheinää, kastikkaa, sininataa ja elefanttiheinää.

”Kun näen, että kasvit viihtyvät ja näyttävät hyvältä, tiedän suunnan olevan oikea”, Helle summaa.

Koristeheinät päätyivät myös pro gradu -tutkielmaan, jonka Helle teki Tarton yliopistolle. Sen pohjalta syntyi myös hänen ensimmäinen kirjansa *Köreliste lummuses* eli Lumoavat heinät vuonna 2007.

Hellen heinämania on kestänyt jo yli 15 vuotta, ja se jatkuu yhä.

”Mitä enemmän heiniä käytän, sitä vahvemmin vakuutun niiden helpoudesta sekä voimasta puutarhassa ja maisemassa”, Helle pohtii.

Hän on myös oppinut, miten täydellisesti heinät korostavat muita kasveja. Kun ottaa huomioon heinien kasvutavan, lisääntymisen ja valitsee kullekin

1

2

Hellen niittyjen kukkia

1 Isosudenporkkanaa (*Ammi majus*) kutsutaan joskus myös valkotilliksi. Muhevassa mullassa viihtyvä koristekasvi on kukkaniittyjen trendikasvi. Hellen niitylle se päätyi niittysiemensekoituksen mukana.

2 Ruiskaunokki 'Black Boy' (*Centaurea cyanus*) viihtyy ravinteikkaalla niityllä ja väläyttää tumman purppuransa parhaiten vastavalossa.

3 Tarhaneito (*Nigella damascena*) on helppo niitykkukka, jonka kaunein hetki koittaa, kun sen kruunua muistuttava siemenkota kypsyy.

4 Pioniunikon (*Papaver somniferum* Paeoniflorum-Ryhmä) kerrannaiset ja draamaattisen tummat kukat ovat yksivuotisen kukkaniittyjen ehdottomia kaunottaria.

5 Ruiskaunokki (*Centaurea cyanus*) sekä silkki- ja ruisunikko (*Papaver rhoeas* ja *P. dubium*) kylväytyvät ja lisääntyvät niityllä itsestään.

6 Kesäharson (*Gypsophila elegans*) hennot kukat toimivat tukikasveina ja tuovat ryhtiä Hellen keskikesän kukkakimaraan.

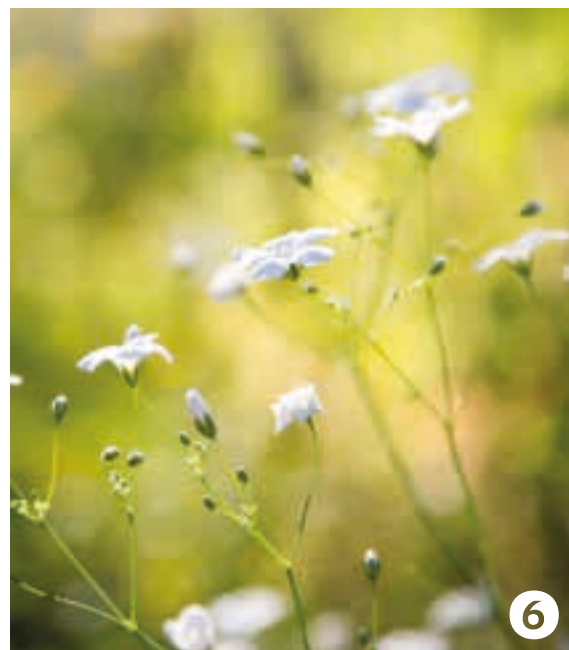
3

4

5

6

Taloa lähinnä oleva iso yksi-vuotisten kasvien niitty on yllätyksiä täynnä. Se näyttää joka vuosi erilaiselta, sillä Helle kylvää sinne uuden siemensatsin aina toukokuussa. Kukkaniitty vaatii muista niityistä ja kedoista poiketen myös lisälannoitusta.

lajille oikean paikan, ovat ne lyömättömiä kumppaneita.

Kedot ja kukkaniityt

Viime vuosina Helle on kiinnostunut kedoista ja niityistä, joita hän on kylvänyt kaikkiaan noin viiden hehtaarin kokoiselle alalle.

Kedot, niityt ja luonnonkasvit ovat Hellen vastaus pyrkimykseen luoda esteettisesti miellyttävä kokonaisuus, joka kestää aikaa ja vaatii mahdollisimman vähän hoitoa.

Sekä ideassa että estetiikassa on runsaasti yhtäläisyyksiä hollantilaisen suunnittelijamestari Piet

”Minun mieleeni ovat matalat luonnonkasvit ja takuuvarmat perennat.”

Oudolfin tyylin kanssa, vaikka ”löysin heinäkasvit jo vuosia aikaisemmin kuin Oudolf”, Helle huomauttaa nauraen.

Viimeisimpään, suureen kukkaketoon Helle sai kuitenkin inspiraation suoraan Oudolfilta. Idea isosta kedosta syntyi Hellen vieraillessa ihailemansa maestron puutarhassa Hummelossa neljä vuotta sitten.

”Oudolf käyttää paljon kookkaita perennoja, minun mieleeni ovat matalat luonnonkasvit ja takuuvarmat perennat”, Helle vertailee.

Kedot ja niityt vaativat ennen muuta kärsivällisyyttä ja sen lisäksi jonkin verran työtä ja tietoa.

Kauimpana talosta sijaitsee Hellen silmäterä, kuiva keto. Aluskasveina on matalahkoja, kuivuu sietäviä luonnonkasveja, joiden ylle Helle on sommitellut morsiuhsarsolla valkoisia pilvehattaroita.

Hellen mukaan onnistuneen kukkakedon reseptiin kuuluu mahdollisimman köyhä, rikkaruohoista vapaa maa sekä hyvä siemensekoitus, jossa tulee olla kestäviä ja hillitysti leviäviä lajeja, kuten nurmirolliä, tuoksusimaketta ja niittyräpelöä muiden lajien lisäksi.

Kun perustus on kunnossa ja kitkee rikat alkuvuosina kärsivällisesti, niitty alkaa toimia itsenäisesti ja tarvitsee vain niiton kerran vuodessa.

"Niiton aika on elokuun lopussa tai syyskuun alussa. Kasvusto saa kuivua paikoillaan muutaman päivän, jonka jälkeen se päätyy kompostiin", Helle opastaa.

"Heinät saavat suhista ja keinua tuulessa koko talven, kevään tuloon asti."

Enemmän kuin puutarha

Kun kesä kääntyy loppuun, Hellen kedot on niitetty ja taloa ympäröivät koristeheinien täyttämät istutukset nousevat maiseman keskiöön. Heinät saavat suhista ja keinua tuulessa koko talven, kevään tuloon asti.

Vasta keväällä Helle leikkaa heinätuppaat uuden kasvun edestä. Silloin aloittavat myös monivuotiset niittykasvit uuden kasvun.

"Minulle puutarha ei ole vain talon koriste, vaan ympäristö, jossa perheeni elää rinnakkain kasvien, kimalaisten, lintujen, perhosten ja muiden luonnon eläinten kanssa." ●

→ Siankärsämö (*Achillea millefolium*) ja luonnonheinät ovat kedon peruslajeja, jotka kestävät kuivuuksia ja kasvavat noin puoli metriä korkeaksi.

→→ Helle Väärsi on erityisen onnellinen kuivasta kedostaan, jossa vallitsee lähes taianomainen tunnelma ilta-auringossa tai usvan laskeutuesssa.

→ Pikkuräpelö (*Briza minor*) on kotoisin Välimeren alueen karuista ja kuivista oloista. Helle pitää kedon köyhänä. Syksyisin hän niittää kasvustot ja kuljettaa kasvijätteen kompostiin.

→→ Morsiusharson (*Gypsophila paniculata*) valkoiset kukkapilvet ovat linjassa kuivan, vähäkukkaisen kedon seesteisen tunnelman kanssa. Helle on suunnitellut ja kasvattanut kedon kaikki lajit siemenestä asti.

